

**บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง**

**The Role Participation in the Conservation of Natural Resources Wildlife
Area Mountains Line Amphoe Tamot Phatthalung Province**

ยุวัลดา ชูรักษ์^{1*} และปัญญา ชูช่วย²

Yuwanda Churak^{1*} and Punja Chuchuy²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lecturer, Department of Society Development, Faculty of Liberal Arts and Educational, Hatyai University.

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Lecturer, Department of General of Educational, Faculty of Liberal Arts and Educational, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail: ajuwanda@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ครั้งนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น 3) แนวทางร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยมีประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำนวน 31,524 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรพัฒนาโดย Krejcie & Morgan (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะประชากรที่สนใจ เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย จำนวน 394 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 โดยด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การเปรียบเทียบบทบาทการมี

ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้ที่มีอาชีพต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้านอื่นๆแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ยกเว้นการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ที่มีตำแหน่งต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกันมีบทบาทส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน ผู้นำชุมชนและบุคลากรในหน่วยงานของรัฐต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างทั่วถึง ควรมีการจัดกิจกรรมหรือจัดหลักสูตรการเรียนรู้สู่สถานศึกษา ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง การดำเนินการตามกฎหมายกับผู้บุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และควรให้มีการทวงคืนผืนป่าที่ถูกบุกรุกและฟื้นฟูให้คืนสู่สภาพเดิม

คำสำคัญ: บทบาท การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ยั่งยืน

Abstract

The purpose of this research is to study the role and involvement of the community in order to sustain natural resources in the area of Khao Bantad Wildlife Sanctuary, Tamot district, Phatthalung province. This study emphasizes on 1) the level of civil involvement to keep preserve natural resource, 2) the comparison of the civil involvement in natural resources preservation in local community, and 3) an approach towards natural resources preservation in the area of Khao Bantad Wildlife Sanctuaries The population was 31,524 people, living in amphoe Tamot, pHattalung province. According to the formula Krejcie & Morgan, 394 people was sampled.

The results show that firstly, the role and civil involvement of the community in natural resources preservation and sustainability reaches a high level with an average of 3.68 particularly in participation in the summary / evaluation / benefit sections following by the role and participation in the activities and the role in planning. Secondly, by the comparison of the civil involvement in natural resources preservation and sustainability in local community, it has found that people with different careers involve in natural resources preservation and sustainability at the significant level of .001 excepted for

participation in the summary / evaluation / benefit sections which show level of statistic at the significant level of .01, and people with different roles in an involvement of natural resources preservation and sustainability reach the level of significance at .05. However the result of this study has also showed that people with different genders, ages and levels of education has generally involved indifferently in natural resource preservation and sustainability especially making summary, evaluation and benefit. Lastly, the approach for preserving the natural resources and sustainability of the community, the leaders and government officers should have good attitude on the preservation of natural resources. Also, the information of the natural resources preservation should be widely publicized as well as it should be put on the school course or social events for students and other people to realize the importance of environment preservation and put it into practice. On legal binding, the forest trespassers should be prosecuted according to the laws. If the forest and national resources has been trespassed and ruined, it should be restored immediately.

Keywords: The role, civil involvement, Natural Resource Preservation, Sustainability

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่จะนำมาซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจ มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ ในระยะที่ผ่านมาได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ระมัดระวังจนกระทั่งเป็นผลกระทบทำให้เกิดมลภาวะเกิดความเสื่อมโทรมและสิ้นไปของทรัพยากรธรรมชาติและส่งผลให้เกิดความสูญเสียสมดุลในระบบนิเวศ เกิดภาวะน้ำเสีย อากาศเสีย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตจนถึงขั้นทำให้เกิดพิษภัย การสูญเสียดุลยภาพทางธรรมชาติที่ได้ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับนั้น มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้และได้มีการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงภัยจากการทำลายธรรมชาติที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้ทราบ

ตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่หนึ่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด เป็นพื้นที่ที่มีการทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีพื้นที่สำคัญๆ คือ วัดตะโหมด วัดโหล๊ะจัน กระ น้ำตกหม่อมจ้วย น้ำตกโตนใต้ น้ำตกหินลาด น้ำตกท่าช้าง บ่อน้ำร้อน และหอสุมุด/ศูนย์วัฒนธรรมตะโหมด และจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบริการวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2555 จนถึงปัจจุบัน เห็นว่าการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาส

ให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับกลุ่ม และปัจจัยที่มีอิทธิพล ตลอดจนผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังนั้น เพื่อตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติควบคู่ไปกับการฟื้นฟู บูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา นำไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
3. แนวทางร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

ความหมายและความสำคัญของบทบาทหน้าที่ บทบาทหน้าที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Role” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 459) ให้ความหมายว่า “การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้” ภิญโญสาร (2519: 304) ให้ความหมายบทบาทว่าสิ่งที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งถูกผู้อื่นคาดหวังให้กระทำที่เรียก “บทบาทหน้าที่” ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งซึ่งบุคคลผู้นั้นครองอยู่หรือหมายถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องกระทำ สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2523: 13) อ้างถึงใน เดชศักดิ์ อังกลมเกลียว(2542: 8) ให้ความหมายของบทบาทว่าบทบาทหมายถึงแบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคมโดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือตำแหน่งไว้เพื่อให้ผู้ดำรงอยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

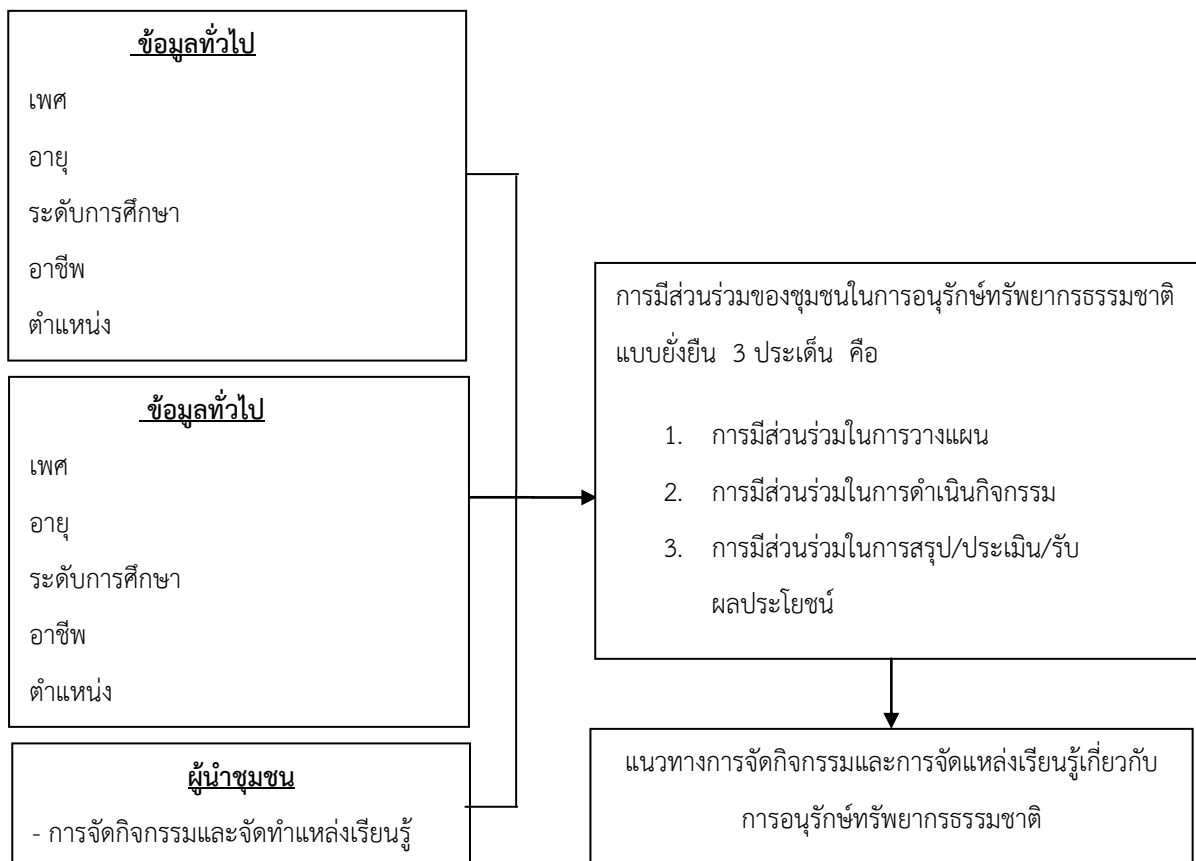
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าอนุรักษ์ไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ดุสิต เวชกิจ (2534) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิมยาวนานที่สุด ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การสงวนรักษาไว้เพื่อให้คงอยู่ตลอดไปหรือสงวนไว้ให้คงอยู่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือเพื่อสงวนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด สุรเชษฐ์ เชษฐมาต (2539) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างชาญฉลาดเพื่อที่จะเก็บรักษาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสใช้ประโยชน์ด้วย มิได้หวังที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดเสมอไป การใช้ในรูปแบบการทำลายจะต้องใช้เฉพาะผลิตผลส่วนเกินกว่าพื้นที่จะรองรับได้ส่วนการใช้แบบไม่ทำลายจะต้องไม่ก่อผลกระทบจนทำให้ทรัพยากรเปลี่ยนรูปหรือเสื่อมโทรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร เป็นประชาชนที่มีอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำนวน 31,524 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรพัฒนาโดย Krejcie & Morgan (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) จากจำนวนประชากรจำนวน 31,524 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย จำนวน 394 คน กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะประชากรที่สนใจ เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ มีค่าความสอดคล้องของข้อคำถามตั้งแต่ .50 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .56 - .86 และมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .94

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลในกาวิจัยนี้ประกอบด้วยการดำเนินการ 3 ส่วน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เชิงลึกใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2) การวิเคราะห์แบบสอบถามประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยใช้เกณฑ์ (กฤติยา วงศ์ก้อม, 2545: 184) แปลผล 5 ระดับดังนี้

1.00 – 1.49	หมายถึง	บทบาทและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	หมายถึง	บทบาทและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
2.50 – 3.49	หมายถึง	บทบาทและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
3.50 – 4.49	หมายถึง	บทบาทและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
4.50 – 5.00	หมายถึง	บทบาทและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิด

ผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน
ของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมดจังหวัด
พัทลุงในภาพรวมและรายด้าน

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
วางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.50	1.39	ปานกลาง
การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.75	1.07	มาก
การสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	3.80	1.08	มาก
ภาพรวม	3.68	1.06	มาก

จากตาราง 1 พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบ
ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับประโยชน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.80 รองลงมาเป็น
ด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 และด้านบทบาทและการมี
ส่วนร่วมในการวางแผนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
การมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงสภาพป่าเสื่อมโทรม	3.48	1.18	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	3.49	1.13	มาก
3. มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.42	1.29	ปานกลาง

4. ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ	3.65	1.15	มาก
5. มีส่วนร่วมป้องกันวางแผนการลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.47	2.19	ปานกลาง
ภาพรวม	3.50	1.39	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า บทบาทและการมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นประชาชนส่วนร่วมในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.65 รองลงมาเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.49 และประเด็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงสภาพป่าเสื่อมโทรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ตามลำดับ

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีส่วนร่วมปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม	3.75	1.13	มาก
2. มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรมและจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.81	.99	มาก
3. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องประโยชน์ของป่าต้นน้ำแก่ประชาชนในชุมชน	3.62	1.15	มาก
4. มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาธรรมชาติของลูกหลานในชุมชน	3.70	1.09	มาก
5. มีส่วนร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.66	1.05	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.98	1.01	มาก
ภาพรวม	3.75	1.07	มาก

จากตาราง 3 พบว่า บทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม

กฎระเบียบ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.98 รองลงมาเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรมและจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และประเด็นการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ตามลำดับ

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำทำการเกษตร	3.90	.98	มาก
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	3.70	1.07	มาก
3. ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	3.64	1.02	มาก
4. มีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.80	1.08	มาก
5. มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับ ชุมชน	3.95	1.25	มาก
ภาพรวม	3.80	1.08	มาก

จากตาราง 4 พบว่า บทบาทและการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำทำการเกษตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และมีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเท่ากับ 3.80 ตามลำดับ

ตาราง 5 เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดภาพรวมและรายด้านจำแนกตามเพศ

ด้าน	เพศ	\bar{X}	S. D.	t	sig
การมีส่วนร่วมในการวางแผน	ชาย	3.38	1.13	-2.185	.03*

ด้าน	เพศ	\bar{X}	S. D.	t	sig
การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	หญิง	3.63	.85	.797	.47
	ชาย	3.71	.81		
การมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์	หญิง	3.79	.90	.126	.90
	ชาย	3.79	.91		
ภาพรวม	ชาย	3.63	.80	1.254	.21
	หญิง	3.75	.76		

จากตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้ที่มีเพศต่างกันมีบทบาทส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ตาราง 6 เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดภาพรวมและรายด้าน จำแนกอายุ

ด้าน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การมีส่วนร่วมในการ การวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	1.138	2	.569	.560	.572
	ภายในกลุ่ม	397.647	391	1.017		
	รวม	399.681	393			
การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	.511	2	.256	.346	.708
	ภายในกลุ่ม	288.949	391	.739		
	รวม	290.427	393			
การมีส่วนร่วมในการ สรุป/ประเมินผล/รับ ผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	.320	2	.160	.212	.809
	ภายในกลุ่ม	295.205	391	.755		
	รวม	296.715	393			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.077	2	.039	.063	.939
	ภายในกลุ่ม	238.51	391	.610		
	รวม	239.73	393			

จากตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 เปรียบเทียบบทบาทและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	9.453	4	2.363	2.368	.053
	ภายในกลุ่ม	387.244	388	.998		
	รวม	391.216	392			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	4.257	4	1.064	1.453	.217
	ภายในกลุ่ม	284.016	388	.732		
	รวม	286.944	392			
การมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	5.442	4	1.361	1.825	.124
	ภายในกลุ่ม	289.06	388	.745		
	รวม	292.04	392			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.040	4	.760	1.255	.288
	ภายในกลุ่ม	234.74	388	.605		
	รวม	237.16	392			

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกันบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชน
 ท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดภาพรวมและรายด้านจำแนกตามอาชีพ

ด้าน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การมีส่วนร่วมในการ วางแผน	ระหว่างกลุ่ม	21.236	4	5.309	5.556	.000***
	ภายในกลุ่ม	370.928	388	.956		
	รวม	374.752	392			
การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	16.978	4	4.244	6.170	.000***
	ภายในกลุ่ม	266.944	388	.688		
	รวม	269.696	392			
การมีส่วนร่วมในการ สรุป/ประเมินผล/รับ ผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	11.345	4	2.836	3.923	.004**
	ภายในกลุ่ม	280.524	388	.723		
	รวม	283.416	392			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	14.259	4	3.565	6.301	.000***
	ภายในกลุ่ม	219.608	388	.566		
	รวม	221.872	392			

จากตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้ที่มีอาชีพต่างกันบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้านอื่นๆแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

ตาราง 9 เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชน
 ท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดภาพรวมและรายด้านจำแนกตาม
 ตำแหน่ง

ด้าน	เพศ	\bar{X}	S. D.	t	sig
การมีส่วนร่วมในการการวางแผน	ชาย	3.76	.62	1.340	.181
	หญิง	3.48	1.03		

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	ชาย	4.17	.77	2.825	.010**
	หญิง	3.71	.86		
การมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์	ชาย	4.09	.66	1.832	.067
	หญิง	3.77	.88		
ภาพรวม	ชาย	4.02	.58	2.260	.025*
	หญิง	3.66	.79		

จากตาราง 9 การเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้ที่มีตำแหน่งต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงดังตาราง 8

แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนร่วมกัน ของชุมชนผู้นำชุมชนและบุคลากรในหน่วยงานของรัฐต้องมีจิตสำนึกที่ดี ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างในการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้เห็นเป็นรูปธรรม ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง ควรมีการจัดกิจกรรมหรือจัดหลักสูตรการเรียนรู้อุ้สถานศึกษาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง การดำเนินการตามกฎหมายกับผู้บุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และควรให้มีการทวงคืนผืนป่าที่ถูกบุกรุกและฟื้นฟูให้คืนสู่สภาพเดิม

สรุปและอภิปรายผล

1) บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการวางแผน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน รวมถึงการเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อร่วมกันปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้คืนสู่สภาพเดิมต่อไป ซึ่งจากผลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกับพงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ (2540) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โถ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการค้นหาคำปัญหาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน และขั้นตอนการลงทุนและปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ หากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนด้อยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็น จากผลการวิจัย พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชน ในเรื่องของการช่วยกันร่วมวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและชุมชนยังให้ความสนใจในเรื่องของการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย ซึ่งประชาชนจะเห็นว่าหากรู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบก็จะสามารถเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (2546) กล่าวว่า การอนุรักษ์หมายถึง การใช้อย่างชาญฉลาดเพื่อที่จะเก็บรักษาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสใช้ประโยชน์ด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับความคิดของ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546) ซึ่งเห็นว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การสงวนรักษาไว้เพื่อให้คงอยู่ตลอดไปหรือสงวนไว้ให้คงอยู่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. การเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด อำเภอดงระจันต์ จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้ที่มีอาชีพและตำแหน่งต่างกันมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนแตกต่างกัน และผู้ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกันมีบทบาทส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนในภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและด้านการมีส่วนร่วมในการสรุป/ประเมินผล/รับผลประโยชน์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีตำแหน่งและอาชีพต่างกันเวลาที่เอื้ออำนวยในการวางแผน การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนไม่เหมือนกัน มีการใช้ประโยชน์ต่างกัน รวมถึงผู้ที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนย่อมมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าประชาชนในพื้นที่ทั้งเรื่องของการวางแผนงาน เรื่องการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และการประเมินผลการใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นบทบาทของผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชวาล เอื้อสุวรรณ (2544) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวศึกษาเฉพาะกรณีสวนรุกขชาติน้ำตกธารทอง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทิศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างกัน จากนี้ยังพบว่าเพศ อายุ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

3) แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนร่วมกันของชุมชนผู้นำชุมชนและบุคลากรในหน่วยงานของรัฐจะต้องการสร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง ควรมีการจัดกิจกรรมหรือจัดหลักสูตรการเรียนรู้อุทยานศึกษาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการทวงคืนผืนป่าที่ถูกบุกรุกและฟื้นฟูให้คืนสู่สภาพเดิม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โรงเรียนในพื้นที่ควรส่งเสริมและจัดให้นักศึกษาเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

2. โรงเรียนในพื้นที่หรือผู้จัดโครงการบริการวิชาการควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนในพื้นที่มี จิตสำนึกและร่วมจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียน เยาวชนมีจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

กฤติยา วงศ์ก้อม. (2545). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

ชัชวาล เอื้อสุวรรณ. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวศึกษาเฉพาะกรณี สวดยุทธศาสตร์น้ำตกธารทอง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุสิต เวชกิจ. (2534). *องค์กรประชาชนในการส่งเสริมการป่าไม้*. เอกสารการสอนชุดวิชา *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้ หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี: สาขาส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เดชศักดิ์ อังกลมเกลียว. (2542). *บทบาทหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความคิดเห็นของสมาชิกสภาเทศบาล สุขาภิบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการพัฒนา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ. (2540). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ป่าอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแม่โจ้ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

ภิญโญ สาธร. (2519). *หลักการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรทัศน.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. (2539). การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ:
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).